

Іван Шаран: «У зоні кіно і театру можна потрапити в трошки інший світ»

Іван Шаран (н. 1995) – український актор театру і кіно. Народився в Бориславі Львівської області. У 2017 році закінчив акторський факультет КНУТКІТ ім. І. Карпенка-Карого (викладач Олег Шаварський). З 2018 року – актор Національного театру ім. І. Франка. Грає Саву у «Землі» Ольги Кобилянської (реж. Давид Петросян), Митра в «Буні» Віри Маковій (реж. Давид Петросян), Юнія Брута у «Коріолані» Шекспіра (реж. Дмитро Богомазов), «Того, що...» у виставі «Verba» за мотивами «Лісової пісні» Лесі Українки (реж. Сергій Маслобойщиков), Федора і Перчика у «Поминальній молитві» Григорія Горіна за повістю Шолом-Алейхема «Тев'є-молочник» (реж. Дмитро Чирипюк), Олексу Бабича в «Украденому щасті» Івана Франка (реж. Дмитро Богомазов), Гелена в «Кассандрі» Лесі Українки (реж. Давид Петросян) та ін. Знявся у комедійному серіалі «Останній москаль» (2015), «Останній москаль. Судний день» (2016) Семена Горова і «Веселі вуйки» (2019-2020) Дмитра Шмурака і Миті Маніфеста (у всіх трьох – Дзюньо), у музичній комедії «Шляхетні волоцюги» Олександра Березаня (2018; Богдан), у короткометражному фільмі «Людина з фотоапаратом» Віталія Кікота (2019; Фотограф), у серіалі «Спіймати Кайдаша» Олександра Тіменка (2020; Юрко) та ін. У 2019 році номінований на премію «Київська пектораль» у категорії «Найкраще виконання чоловічої ролі другого плану» за роль Юнія Брута у виставі «Коріолан».

Іван Шаран і Остап Ступка у виставі «Коріолан» Шекспіра. Режисер Дмитро Богомазов. Національний театр ім. І. Франка.

Розмовляла Вікторія Котенок

– Іване, професія актора – ваш свідомий вибір чи просто збіг обставин?

– Ця історія почалася ще коли я навчався в школі. У Бориславі є така Польська суботня школа. У ній діти могли навчатися польської мови, історії, літератури, а також відвідувати аматорський дитячий театр, в якому ставили маленькі замальовки до польських п'єс. Керували ним Елеонара Домбровська і Олександра Карайнік. У складі цього театру я почав їздити на дитячі фестивалі до Польщі. Щороку ми мали по дві-три такі поїздки. Варшава, Краків, Познань... Ми багато де побували і фактично там я й познайомився з театром. Фестивалі проходили в Національних театрах Польщі і відповідно була можливість переглядати їхні вистави. Я дуже захопився польським театром і поступово зрозумів, що швидше за все у майбутньому буду актором.

– Чому для вступу обрали саме Київський університет, а не Львівський, який територіально до вас ближче?

– Спершу я вступив на бюджет до Львівського університету імені Івана Франка. А потім поїхав до Києва на екзамени. Я ризикнув – обрав столицю, хоч іспити ще усі не пройшов, а від місця у Львівському університеті відмовився. В університеті імені Карпенка-Карого я, на щастя, теж пройшов, але на контракт. Я розумів, що Київ все-таки столиця, тут більше перспектив і можливостей. Та й хоті-

лося поїхати трохи далі від рідного міста і спробувати свої сили у мегаполісі.

– Хто з педагогів найбільше вплинув на вас як людину, на ваше становлення як актора?

– На початку навчання я багато чого почерпнув від педагогів свого курсу, зокрема Олега Микитовича Шаварського. А потім ми почали тісно співпрацювати з паралельним курсом режисерів і я познайомився з Давидом Петросяном. Нині він мій хороший товариш і друг. З другого курсу ми почали разом працювати і я завжди кажу, що саме він так масштабно вплинув на мене, на мій світогляд, на мої смаки в акторській професії.

Зараз ми продовжуємо разом працювати і в театрі імені Івана Франка. В університеті він ставив уривок зі «Звичайного дива» Шварца, в якому я грав Короля. Потім була «Буна» Віри Маковій – наша дипломна робота. А на франківській сцені ми дебютували з «Землею» Ольги Кобилянської.

– «Буну» ви вже граєте близько п'яти років. Скажіть, як створювалася ця роль і чи відбулися зміни з вашим героєм за цей час?

– Наша робота з Давидом, насправді, полягає у тому, що вистави постійно змінюються. Коли ми випускали «Буну» на навчальній сцені, то це була одна робота. Після цього ми поїхали в експедицію на західну Україну, де спілкувалися з людьми, спостерігали за їхньою поведінкою, шукали

Роман Ясіновський та Іван Шаран у серіалі «Спіймати Кайдаша». Режисер Олександр Тіменко. 2020.

прототипи наших персонажів. Коли приїхали в Київ, то вийшла зовсім інша вистава. Більш документальна, бо хотілося максимально наблизитися до цих героїв, щоб вони не виглядали карикатурно. Наприклад, мої придумки до Митра зі вставним оком, голосом, пластикою – це все було зібрано у селі, з кожного зустрічного я брав потрошки.

А ще поруч з хатою, в якій ми жили, сусідом був Микола, який працював на пилорамі. Щодня він приносив нам молоко. І одного дня він приходив, а на руці немає одного пальця. Це була виробнича травма і це мене підштовхнуло до думки, що мій Митро теж би міг працювати на пилорамі і йому міг би попасти осколок в око. Він тоді буде більш огидний і його більше шкодуватимуть. Таких моментів було в експедиції багато. Відповідно, чим старшим стаєш, ти змінюєшся, і твій персонаж разом з тобою. Бо трансформується твоє ставлення до героя.

– Мені трапилась інформація, що перед франківським театром ви працювали ще в «Золотих воротах»?

– Так, десь місяць. І за цей короткий період мені пощастило попрацювати над постановкою історичного фарсу «Сьогодні вечір не буде» за п'єсою Антоніо Аламо з французьким режисером Жулем Одрі. Це був дуже цікавий досвід. Режисер дав мені роль Йосипа Сталіна. Вистава камерна, глядачі сиділи по периметру залу, бо дія відбувалася по центру, де стояв довгий стіл зі стільцями. Хоч у нас і була уявна «четверта стіна», але ми взаємодіяли з глядачем. У постановці охоплений той період, коли у Сталіна вже починається параноя: він шукав серед своїх помічників зрадника, влаштовуючи такі собі провокаційні ігри між ними.

Коли готувався до ролі, я прочитав усю біографію Сталіна, а також Гітлера, бо їхнє життя трішки ототожнюється з усіма їхніми диктаторськими речами. Також дивився чимало інтерв'ю з психічно хворими людьми, за їхньою поведінкою. Роль складна, легко можна було скотитися до зображення відвертого психа. А мені хотілося показати його історію, як його «з'їла» система і як він себе довів до такого стану. Насправді, ця робота дала мені можливість

«розкути» себе і вийти на якийсь інший рівень гри.

Потім Дмитро Богомазов запропонував мені долучитися до роботи Давида Петросяна «Земля» у Театрі імені Івана Франка. А через деякий час був конкурс, після якого мене прийняли до театру.

– Знаковим для вас став Юрій Брут у «Коріолані». У вашому виконанні цей представник влади від народу – кумедний, карикатурний і трохи недолугий. Саме ваш герой приземлює це досить епічне полотно... Розкажіть, як ви шукали цей образ?

– З Дмитром Богомазовим я давно хотів попрацювати, бо слідкував за його творчістю. Зустріч з ним у спільній роботі була для мене хвилюючою, бо у нього свій метод роботи і актори у його виставах працюють у певній системі координат. Я відчував велику відповідальність, адже мені доручили одну з головних ролей. Та ще й виходив вперше на велику сцену цього театру. Я усвідомлював, що мені треба себе добре показати і не впасти обличчям в болото, як кажуть.

Від початку я одразу зрозумів цього персонажа. У Дмитра Михайловича є таке відчуття – точне попадання в актора ще при розподілі ролей. Це абсолютно мій герой і я розумів як його грати. Він фріковий і, як ви правильно відзначили, «розбавляє» всю цю підвищену історію і переводить її в трагікомічний жанр. Я читав багато матеріалу про походження Брута, адже його придумав не Шекспір. Про Юнія писало багато авторів. Навіть є окрема п'єса, де цей герой головний. У ній він спеціально прикинувся дурником, аби потім прийти до влади. Вона навіть трошки перегукується з «Гамлетом». Виходячи з усього знайденого матеріалу, Брут хитрий і розумний, його дії продумані. Він політик, який знає чого хоче. У тій п'єсі він мав довге волосся і нагадував такого собі щура, змію.

Насправді, я дуже люблю працювати з образами тварин, брати з них певні характерні речі. От я собі Брута і уявляв як якесь схрещення щура та змії: з залізаним волоссям, виступаючими наперед зубами, а деколи висунутим зміїним язиком, згорбленою поставою. Ці знахідки допомагають мені як актору шукати чіткий образ.

– Так само плідною і цікавою роботою стала для вас «Verba» Сергія Маслобойщикова.

– Насправді, робота з паном Сергієм на початку була важка, ми потребували часу, щоб притертися один до одного і стати на одну хвилю. Коли він нам розповів про свій задум вистави, ми одразу зрозуміли, що це буде дуже неординарна постановка і точно не класичний варіант п'єси Лесі Українки. Фактично, так і сталося. Вистава вийшла естетською, медитативною.

– Розкажіть детальніше про героя.

– Насправді, у нас вийшло злиття кількох персонажів. Мені дали роль Перелесника, потім до нього добавили ще «Того що, в скелі сидить» і Куця. І назвали його – «Той, що...». Режисер придумав, що ми починаємо грати цю історію з кінця, коли вже почалася війна між лісовим царством і людьми. І мій герой вважається прототипом Гамлета – принцом лісового царства, а Мавка мала стати його нареченою. Але вона обрала шлях людей і тому почалася ця війна. «Той, що...» намагається її повернути.

У мене досить характерна роль. У пластиці ми придумали, що в мого героя проблема з ногами, тому він рухається у металевих скобах. Ми це виправдали тим, що через війну він змінився, дістав рани. А ще він постійно ходить з сирниками – хоче спалити весь ліс, а точніше те, що від нього залишилося – пилораму. Вона належить Лукашеві, тож разом з нею мій герой хоче спалити і людей. Але йому це ніяк не вдається. Лише вкінці він їх запалює, сам помирає і лише тоді до нього приходять Мавка.

– Ця вистава минулого року стала лауреатом Національної премії імені Тараса Шевченка, а нині команда арт-проєкту «Театр 360 градусів» створює її відеOVERсію...

– Незабаром розпочнуться репетиції з камерами і десь через місяць маємо приступити до зйомок. Цей процес досить довгий, адже все у виставі треба перелаштувати для камер, відповідно й існування акторів має бути інше, більш камерне. Прем'єру відеOVERсії заплановано на кінець лютого.

– Розкажіть про виставу «Радован III» і кого ви в ній граєте?

– Це історія про родину, яка живе якомусь своєму світі, а її голова Радован – спогадами свого рідного краю. Мій герой Василій з'являється майже в самому кінці вистави, коли починається війна між двома сім'ями. Він каже, що шукає їх вже 50 років по всьому світу і за одну сцену розказує усю свою історію. Комедійний абсурдний персонаж, хоча режисер Юрій Одинокій каже, що він більше подібний до героїв Василя Шукшина. В автора Василія ці дві родини просто викидають з вікна. А Одинокій хотів виправдати якимось його приїзд. Тому герой привозить нареченого для дочки Радована, тобто надію на те, що ці дві сім'ї таки помиряться.

– У вашій творчості як в театрі, так і в кіно багато комедійних ролей. Чи легко вам створювати героїв саме комедійного жанру? Як загалом працюєте над створенням будь-якого персонажа?

– Насправді комедійний жанр дуже важкий. Мені здається, що він складніший навіть за драму. Щоб розсмішити публіку і при цьому виглядати органічно, треба чимало працювати. Головним правилом є не старатися когось розсмішити.

На кожну роль я заводжу блокнот. З ним всюди ходжу, записую свої думки, розбір текстів, спостереження за тим, що відбувається навколо, шукаю прототипи героя у житті. Я завжди починаю із застільного періоду, розбираю логіку вчинків героя. Шукаю його передісторію: де він жив, у яких умовах і обставинах, як спілкується з іншими персонажами і що про нього кажуть. От, наприклад, у Шекспіра найчастіше про свого героя можна багато дізнатися зі слів інших персонажів. Далі складаю все зібране до купки і вимальовую характер людини. Це мій найулюбленіший період. Пошук зовнішнього малюнка ролі – пластики, голу, жестів.

А ще, коли я читаю матеріал і в мене одразу виникає асоціація з якоюсь твариною, то я розумію, що за це одразу треба хапатися. Насправді це поширена практика. Напри-

клад, британський актор Ентоні Гопкінс¹, коли створював свого Ганібала Лектера у «Червоному драконі», «схрещував» у цьому образі тарантула і крокодила, якщо я не помиляюся. Джим Керрі², коли працював над роллю Ейса Вентури, уявляв себе африканським папугою. Ця практика – хороший інструмент для актора.

– З якою роллю ви дебютували в кіно?

– Ще студентом мене запросили на зйомки в серіал «Останній москаль», в якому я зіграв Дзюньо. В університеті ніхто не навчає кіноакторській майстерності. Це

Іван Шаран і Ганна Снігур-Храмцова у виставі «Буна» Віри Маковій. Режисер Давид Петросян. Національний театр ім. І. Франка.

питання болюче і я не раз його піднімав, поки навчався. На зйомках я не розумів різницю між різними планами, вчився роботі з камерою і на камеру. Коли моя зміна завершувалася, я не їхав, а сидів і дивився як працюють інші актори. Слава Богу, мені пощастило з колегами, які допомагали порадами. Це і Володимир Горянський, і Назар Задніпровський.

А першою повнометражною стрічкою стали «Шляхетні волоцюги», в якій я теж грав одну з головних ролей. Також комедійну. Ця робота легше далася, бо я вже мав за плечима трохи досвіду. Режисером цього фільму був Олександр Березань, з яким ми потім здружилися. Він давав акторам повну волю: ми багато чого привносили свого, змінювали в сценарії. Ця робота була суцільним задоволенням.

– У фільмі розповідається про львівських батярів, тож вам, очевидно, було що додати від себе...

– Одним із критеріїв стрічки була жива українська мова і бажано з діалектом саме львівського регіону. У цьому пла-

¹ Британський і американський актор, зіграв у кіно чимало злочинців, в т. ч. Адольфа Гітлера у фільмі «Бункер», 1981 – прим. ред.

² Джеймс Юджин Керрі – канадсько-американський актор, продюсер, комік – прим. ред.

ні мені підфартило. А ще моїм партнером був прекрасний актор Юра Хвостенко. Коли ще читали сценарій, ми зрозуміли, що мій Богдан буде таким собі в'юнким і швидким комарем, а Юрин Мирослав – це голова, бо він приймав усі рішення.

– Нині ви пробуєте себе і як кінорежисер?

– Так. Знімаю фільм «Неофіт». Це буде моя дебютна робота як режисера. Ми зняли тизер і плануємо подавати його на конкурс Держкіно і Студію Мунка. Коли я знімався у фільмі «Памфір», я довгий час жив у горах і це мене надихнуло на зйомки власного фільму.

– Коли планується прем'єра «Памфіру»?

– Думаю десь наприкінці 2022 року. Режисером фільму є Дмитро Сухолиткий-Собчук. Сюжет не можу розповісти, бо підписав документ про нерозголошення. Якщо коротко, то це історія про заробітчанина з Карпат, а я гратиму його брата.

– Незабаром має бути прем'єра стрічки Сергія Маслобойщикова «Яса». В якій ролі ми вас побачимо там?

– У мене епізодична роль у цьому фільмі. Я зіграв друга головної героїні, яку створила Христина Федорак. Вони разом були на фронті і повернулися в Київ. Час від часу вони зустрічаються. Фільм проходить ще фестивальный етап.

Ще один фільм, в який мене запросив пан Сергій, це – «Варсава». У ньому розповідається про Григорія Сквороду через історію Фауста. Але ця робота ще в процесі, оскільки не отримала фінансування від Держкіно. Вірю, що ми її реалізуємо.

З останнього, недавно завершилися зйомки короткометражної стрічки «Лалібела», яку знімала режисерка Анна Морозова. Це історія про людей віддаленого села, які втратили віру в Бога і в життя загалом. Знята у жанрі магичного реалізму. До цієї місцевості у церкву присилають священників, які у чомусь провинилися. Одного з таких священників я і граю. Головне завдання мого героя – повернути паству до Бога.

– Розкажіть ще про один короткий метр, в якому ви знялися – це «Людина з фотоапаратом». У ньому ви теж зіграли головну роль.

– Це давнішня історія, ще коли я був студентом. Режисер стрічки – Віталій Кікоть і це була його дипломна робота. Стрічка вийшла на 40 хвилин і побувала на багатьох фестивалях. Я граю у ній фотографа Аристарха, досить бідного, який живе зі своєю дружиною в Україні у 1990-ті роки. Він має мрію стати професійним фотографом і подати свої роботи на участь у конкурсі. Але для цього потрібні гроші, тож він заробляє їх, працюючи у кримінальному відділі. Тобто фотографує різні вбивства. І саме ці роботи він потім подає на конкурс.

– Однією з етапних для вас кіноролей можна вважати також Юрка, брата Мотрі з серіалу «Снімати Кайдаша». Хоч вона другого плану, але помітна і запам'ятовується.

– У цьому проекті зібралася неймовірна професійна команда. Усі актори – мої колеги, тож працювалося дуже комфортно. І матеріал дуже цікавий, переписаний Наталею Ворожбит. І я дуже тішуся, що це вийшла не банальна серіальна історія, які так часто можна бачити на наших

телеканалах. Вона – сучасна, про наших людей. І те, що нам дозволили працювати з діалектом, наблизило історію до нашого часу і до тих людей, які живуть у селах. Тому вона вийшла такою правдивою і навіть натуралістичною.

– Скажіть, як ви розвиваєте себе у професійному плані?

– Якщо у мене є вільний час, двічі на тиждень я намагаюся подивитися вистави. Найчастіше щось європейське. Я захоплююся творчістю польського режисера Кшиштофа Варліковського³. Він недавно поставив «Крума» у Новому театрі. Люблю вистави німецького режисера Томаса Остермайера⁴. Найбільше «Гамлета» і «Річарда III». Щодо перформативного театру, подобаються роботи італійця Ромео Кастеллуччі⁵. Цікаві роботи американця Роберта Вілсона⁶, особливо «Сонети Шекспіра» і «Страждання по Адаму». Цікавий Тадеуш Кантор, покійний польський режисер, мені до вподоби його вистави. У жовтні був у Берліні і переглядав виставу «Outside» Кирила Серебреннікова, яка на тему переслідування владою художників.

Також обов'язково переглядаю фільми і читаю книги. З кінорежисерів останнім часом захоплююся творчістю П'єра Паоло Пазоліні. Що стосується книжок, зараз найбільшого читаю все про створення і особливості кіносценарію, про кіномистецтво, кіно та різних режисерів. Нині, наприклад, перечитую книгу про японського режисера і сценариста Акіру Курасаву. Поки молодий, хоч розширяти свій горизонт і пробувати себе у різних творчих аспектах. З останніх яскравих вражень саме з художньої літератури – «Зачарована гора» Томаса Манна.

Це три пункти, яких, переконаний, кожен актор має дотримуватися. Адже це надихає, допомагає черпати нові знання і привносити потім у свої ролі. Бо, якщо це не робити, то можна перетворитися у застоюну воду.

– Що вас надихає на творчість?

– Складне запитання. Мені здається, що акторство – це єдине, чим би я міг займатися у житті, бо більше нічого не вмю. З одного боку мене надихає робота актора з персонажем. Коли ти максимально відходиш, забуваєш про себе і втілюєш іншу людину. Й ось ці моменти перевтілення, як на мене, такий собі дещо космічний процес. Хоча місцями має запах творчої шизофренії... Але саме вона може врятувати нас від того всього болота, яке нас оточує в житті. Чому я цим займаюся? Бо у зоні кіно і театру можна вийти з цієї побутової площини реального життя і потрапити в трошки інший світ.

Січень, 2022

³ Кшиштоф Варліковський – режисер сучасної європейської оперної сцени – прим. ред.

⁴ Томас Остермайер – театральний режисер і художній керівник Берлінського театру «Шaubюне», в якому класика набуває сучасного звучання. В конкурсі «Берлінале 2020» брав участь фільм «Молодша сестра», де Остермайер зіграв своє альтер-его – прим. ред.

⁵ Ромео Кастеллуччі відстоює принцип синтезу мистецтв в перформативному театральному дійстві – прим. ред.

⁶ Роберт Вілсон – театральний режисер, сценограф і драматург, представник театального авангарду – прим. ред.